

Učiteljski tovariš

Stanovsko politično glasilo J. U. U. — sekcije za dravsko banovino v Ljubljani

Mesečna priloga »Prosveta«

Uredništvo in uprava: Ljubljana, Frančiškanska ulica 6/1. Rokopisov ne vračamo. Nefrankantrnih pismen na sprejemamo. Izhaja vsak četrtek. Naročnina letna 60 Din za inozemstvo 80 Din. Člani sekcije J. U. U. plačajo list in članarino. Oglasi po ceniku in dogovoru, davke posebej. Pošt. čk. rač. 11.153. Telefon 3112

Na prelomu

Ker sestavljajo večino našega naroda kmetje in delavci, je prva učiteljeva dolžnost, da se seznanja z njihovimi potrebami in interesi ter postavi ves pouk v narodni šoli v njihovo službo. Predpogoj vsemu pa je ideološka orientacija v tem pravcu, kakor tudi poznavanje psihe kmečko-delavskega otroka. Zavedati se moramo, da tudi kmečki in delavski del naroda ni brez kulture... Učiteljeva dolžnost je, da čuva zdrave individualnosti v narodu in gradi na temeljih, ki žive v narodu od vekov.

(Iz govora predsednika JUU v Skoplju.)

Govori delegatov večine na letošnji državni skupščini v Skoplju so v ponos vsemu učiteljskemu stanu. Iz njih veje krepka zahteva organiziranega članstva, da mora vztrajati organizacijsko vodstvo na deklaracijski smeri. Ponosna je taka volja zato, ker je potrjena v težkih dneh. Upravičeno je imenoval Dragiša Mihajlovič borbo učiteljske organizacije za politiko ponosa. Učiteljstvo je v najtežjih dneh izpovedalo, da pri svojem delu med narodom ne trpi preziranja in nasilja.

Poleg lepe zmage stanovske zavesti, ki je v teh dneh visoka moralna zmaga, vidimo v govoru tov. Dimnika, posebno v zgornji citiranih stavkih — ki jih je izpregovoril kot stvarjen vodja, ki zajema vsebino organizacijskega dela iz razpoloženja in resničnega življenja članstva in družbene sredine — važno izpoved, ki jo izreka srbsko, hrvatsko in slovensko učiteljstvo kmečkemu in delavskemu ljudstvu, ko bojuje enako trdo borbo za ekonomske in socialne pravice, kakor učiteljstvo. Smela izpoved pomenja važen mejnik v zgodovini naše stanovske borbe. Ako bo vztrajalo učiteljstvo na označeni poti, potem se bližajo srečnejši bodočnosti, za katero se z vso doslednostjo bore kmetje in delavci.

Naznačena smer učiteljskega udejstvovanja ni nastala iz filozofskih spekulacij ali političnih zavezništvev, narekuje jo družabni proces, ki se v vsej svoji izrazitosti dogaja pred nami. Smer našega dela raste iz borbe med vladajočim meščanstvom in delovnim ljudstvom, to je borba avtoritet, ki branijo koristi maloštevilnih proti prikrašani, demokratično razpoloženi masi.

Družba je spoj stanov. Vsak opravlja v družbi določeno dejavnost. Ako je razmerje

med stanovi pravilno uravnano, to je tako, da si nobeden izmed njih ne prilašča pravic, priznavamo družbi urejenost. Taka urejenost se more razviti le v demokratični družbi. Ako pa se je v družbi dvignila plast močnejših do predpravice, s katerimi je nujno prikrajšala maso, nastajajo v družbi nesoglasja in borbe, pa naj jih imenujemo borbe za državljanske pravice, borbe med demokracijo in fašizmom, razredne borbe, ali kakorkoli, v bistvu je samo ena: borba za izravnanje razlik.

V teh borbah imajo najtežje stališče gospodarski odvisneži. Njihov položaj je dvakrat neugoden: prejema jo drobne brez upanja na gospodarsko osamosvojitve.

V boju med vladajočim meščanstvom in delovnim ljudstvom je stal slovenski učitelj precej časa na strani prvega. Meščanske stranke so ga izrabljale za svoje nakane. Nikoli pa niso priznale delovnemu ljudstvu, da je bil učitelj je suženjsko orodje v njihovi službi. Vsaktero svojo krivdo so oblekle v plašč učiteljeve osebne pobude. Pred ljudstvom izigranega učitelja ni bilo težko prikrajšati pri državljskih pravicah in ekonomskih dajatvah. Baš s tem udarcem pa je meščanstvo postavilo učitelja v sredino socialno enakega kmečko-delavskega naroda.

Zadnja učiteljska skupščina je glasno in odločno izpovedala, da stavlja učiteljstvo svoje moči v službo kmečko-delavskega naroda. Učiteljstvo je temu narodu priznalo največ, kar mu je moglo: priznalo mu je, da hrani v sebi prave kulturne vrednote našega naroda.

Kmečko-delavsko ljudstvo je spoznalo rešitev svojih ekonomskih, socialnih in kulturnih vprašanj v demokraciji. Ker je učiteljstvo včlenjeno s tem ljudstvom v verigo istih neprilik, mora sprejeti z njim tudi borbo za demokracijo.

V svoji nepolitični stanovski organizaciji se moramo boriti za demokratično sožitje in svobodno izražanje misli vseh tovaršev. V naših vrstah ne moremo priznati višjih položajev in gospodarsko nadmočnih.

Kot svobodni državljani si prilaščamo pravico, da izven svoje nepolitične stanovske organizacije pomnožimo vrste tistih, ki se bore za iste pravice, kakor mi.

Strmogorski.

Velika umrljivost otrok v Jugoslaviji

Številke, ki morajo zanimati tudi učiteljstvo

V Beogradu se je te dni vršil II. jugoslovanski prediatristični kongres (kongres otroških zdravnikov). Prvi tak kongres je bil že leta 1934. na Bledu in na tem je predaval dr. M. Ambrožič, upravnik vseučiliške otroške klinike v Beogradu o mortalitetu in morbiditeti otrok v Jugoslaviji. Kakor na Bledu l. 1934., tako se je tudi sedaj razpravljalo na tem kongresu prvenstveno o vprašanju umrljivosti in številčnem sorazmerju med zdravimi in bolnimi otroki v Jugoslaviji. Iz iznešenih podatkov je razvidno, da je umrljivost otrok do 10 leta pri nas naravnost katastrofalna. Nič čudnega, če so ob tej priliki prinašali beograjski listi te podatke pod naslovi: Četrtnina živorojenih otrok v Jugoslaviji umrje pred dopolnjenim desetim letom. Med umrlimi v Jugoslaviji je polovica otrok.

Po višini rojstev zavzema Jugoslavija eno od prvih mest s svojimi 33,96 rojstev na tisoč prebivalcev in je v tem pogledu pred Avstrijo (15,7), Nemčijo (17,5), Madžarsko (23,7), Italijo (27,2), Grčijo (30,7), Bolgarijo (31,29) in Poljsko (32,1) a za Japonsko (34,9). Ampak na žalost se nahaja tudi na enem izmed prvih mest glede celokupne umrljivosti (19,32 smrtnih primerov na tisoč prebivalcev) in skoraj na prvem mestu v pogledu skupne umrljivosti otrok (25,92 na 100 živorojenih otrok).

Ako se upošteva, da se je v Jugoslaviji v letih 1930. do 1932. rodilo skupno 1.424.376 živih otrok in da je istočasno umrlo 810.240 oseb vseh starosti, a od tega 369.257 otrok pred dovršenim desetim letom, tedaj se vidi, da je umrljivost otrok v naši državi zelo velika. Ker umrje pred 10. letom 25,92 % od vseh živorojenih otrok, tedaj se nam pokaže strašno dejstvo, da pri nas umrje vsak četrty otrok pred desetim letom, ali da pripada skoro vsak drugi grob otroku pod desetim letom.

Umrljivost dojenčkov v Jugoslaviji se je gibala v letih 1924. do 1933. med 13,98 % in 16,73 % živorojenih otrok. Približno isto umrljivost je imela v tem času Bolgarija, Češkoslovaška, Poljska, Ukrajina, Madžarska, Egipt in Japonska. Večja je bila umrljivost edino v Romuniji (18—20 %) in v Čile (22 %). Manjša pa je bila v Avstriji in Španiji (približno 12 %), Franciji, Nemčiji, Danski in Finski (8—9 %) in Švedski (6,7 %), Švici, Nižozemski in Avstriji (5 %) in na Novi Ze-

landiji (3 %). Ker je konferenca strokovnjakov kategorizirala višino umrljivosti dojenčkov za nizko 3—4,9 %, srednjo 5—6,9 %, visoko 7—9,9 % in zelo visoko od 10 % navzgor, tedaj spada Jugoslavija v vrsto držav z zelo visoko umrljivostjo dojenčkov.

Če pregledamo umrljivost po banovinah, dobimo sledečo sliko: drinska 15,20 %, vardarska 15,98 %, primorska 16,52 %, ki imajo povprečno umrljivost, zetska 13,60 %, dravska 13,81 %, vrbaska 14,19 %, Beograd 13,82 %, ki imajo vidno nižjo umrljivost, a najnižjo ima moravska banovina, največjo pa dunavska in savska banovina. Važna je tudi ugotovitev (dr. Ambrožiča), da je danes zelo malo držav, katerih umrljivost dojenčkov bi bila taka ali večja nego v Jugoslaviji.

V primerjavi celotne umrljivosti otrok od rojstva do desetega leta zavzema naša država prvo mesto z 25,9 % živorojenih in 45,6 % umrlih pred Nemčijo (13,7 in 20,8), Avstrijo (16,0 in 17,4), Grčijo (18,1 in 39,2), Italijo (22,4 in 36,0), Madžarsko (23,1 in 33,0), Japonsko (23,5 in 42,7), Španijo (23,8 in 38,8), Bolgarijo (23,9 in 40,4) in Poljsko (24,4 in 44,6).

Iz podatkov o rojstvih in splošni ter otroški umrljivosti se vidi, da je število rojstev v naši državi od 1930 do 1933 stalno padalo (od 35,51 na 31,34 na tisoč prebivalcev). Tudi umrljivost je padala, toda vse v takem razmerju (od 16,53 na 14,44 na tisoč prebivalcev).

Vse navedene številke dajo mnogo misliti in učiteljstvo ne more tako mirno mimo njih, marveč se bo gotovo živo zanimalo o vzrokih teh poraznih števil. Med glavnimi vzroki za visoki odstotek umrljivosti dojenčkov navaja prof. dr. Ambrožič, da v mnogih delih naše države še ni vpeljana strokovna pomoč pri porodih. Pri malih otrocih se pa navajajo razni vzroki: nepoznavanje posebne nege in prehrane slabotnih otrok, napačna prehrana, življenje v prenatrpanih, malih, nečistih stanovanjih na vasi in v mestu. Umazanost, neigieničen in siromašen način življenja omogoča širjenje najrazličnejših nalezljivih bolezni pri otrocih.

Zvišanje bolehnosti in umrljivosti otrok v naši državi je odvisno od mnogih faktorjev. Predvsem je potrebno, da naš narod spre-

meni način življenja. Ta sprememba pa ni odvisna samo od ekonomskih pogojev, nego v mnogo večji meri od stopnje kulture, izobrazbe in znanja. Potrebna nam je zdrava in izobražena družina, ki ji morata družba in država pomagati z vsemi silami.

Ta zadnja ugotovitev je zelo važna, ako pomislimo, da je v naši državi še vedno 45 % nepismenih, da ni šol v mnogih krajih, kjer si jih ljudje in otroci žele, da so kmetje ponekod tudi že sami sezidali in opremili šole, a niso mogli dobiti učitelja, a istočasno je v državi še vedno približno 1500 brezposelnih učiteljskih abiturientov. Toda tudi ugotovitev, da nam je potrebna zdrava družina je treba podčrtati, kajti uradniška družina je zastopljena, prejemki ne dosežajo eksistenčnega minima, pomankanje se javlja tudi že v uradniški družini.

Toda če hočemo imeti zdravo in izobražene družine, bo treba žrtev, še mnogo žrtev.

VSEBINA:

Na prelomu.

Velika umrljivost otrok v Jugoslaviji.

Ali smo na pravi poti?

Izšel je Dolgan-Vranc: »Podrobni učni načrt«.

Pedagoški tisk.

† Srečko Sekirnik.

† Janezu Pirnatu v slovo.

Pravilnik.

LISTEK: Ob prvi obletnici. — Društvo izvoljenih.

Splošne vesti. — Kaj vse pišejo. — Osebnе zadeve. — Učiteljski pravnik. — Učiteljska tiskarna. — Mladinska matica. — Solški radio. — Stanovska organizacija JUU. — Novosti na knjižnem trgu.

Ali smo na pravi poti?

Na lanskem božičnem sestanku smo bežno pregledali zgodovino raznih pokretov, ki so se oživljali med slovenskim učiteljstvom. Ker nobeden od njih ni preživel daljše dobe, smo obenem ugotavljali, kaj so tičali vzroki za posamezne neuspehe. Neuspehi so povzročili malodušnost pri vseh, ki so si od svojih akcij mnogo obetali, nato pa so bili priče, kako se razblinjajo v nič.

Neuspehi so se pokazali mnogokrat radi programov, ki so bili sodobno premalo utemeljeni. Prikrivati pa ne smemo dejstva, da so umirali tudi sodobni programi radi nasprotovanja tistih, ki so se čutili ogroženi, pa so imeli moč, da so jih radi tega zatrli.

Za pokretaše nastaja vprašanje: ali je naš program časovno utemeljen in sodoben, in ali bodo mogli služiti našemu šolskemu in izvenšolskemu delu izsledki, do katerih se bomo povzpeli med študijem. S tem bi bil namreč dosežen edini smoter, ki si ga je postavil učiteljski pokret.

Predolgo bi bilo dokazovanje, kako raste naš program iz bistva današnjih slovenskih razmer, kajti že samo dejstvo, da imamo bore malo gospodarskih študij sodobnega izvora, kakor tudi resnica, da še v času od prevrata nismo ničesar zbrali o slovenskem otroku, potrjujejo upravičenost našega programa.

Naše šolstvo še vedno čaka na reformo. Klic po reformi se je dvignil iz sredine našega delovnega ljudstva, narekujejo jo ljudske potrebe. Nova šola ni samo pedagoški, nego tudi globok socialni problem. Ali moremo prepustiti reformno delo izključno pedagoškim teoretikom? — Proces rasti nove šole bo moral iti po naslednji poti: študij stvarnih ljudskih potreb, ki so izzvale reformno gibanje, bo moral opraviti učitelj praktik, živeč v osredju narodovega življenja. Svoje izsledke bo moral dobavljati na osnovi resnega študija šolskega miljeja in ne morda samo iz prigodnih doživitev v svojem razredu in iz vtisov nedeljskih izprehodov. Pri razrednem delu se bo moral bogatiti na mladinslovnih in pedagoških izkušnjah. Šele s tem materialom bo stopil pedagoški praktik v stik s pedagoškim teoretikom, ki ne bo smel biti nevešč v sociologiji, da bosta skupno zgradila novo obrazovalno stavbo.

S tem smo dovolj tehtno prikazali važnost našega študijskega materiala iz šolskega okoliša za šolsko delo. Kako velikanske važnosti pa je poznavanje otrokovih izvenšolskih razmer, zlasti pri vzgojnem delu, ve tisti, ki je skušal otrokova dejanja v šoli meriti s tem merilom. Marsikatera kraja v šoli postane akt socialnega pomanjkanja in razbremenit otroka moralne pokvarjenosti.

Tudi oblast je spoznala važnost socialnega študija, saj je učiteljstvo gotovo veselo normativnega odloka kr. banske uprave dravske banovine, IV. No 20247/1 z dne 15. nov. 1937, ki govori o socialnem delovanju učiteljstva.

Izšel je Dolgan - Vranc: „Podrobni učni načrt“

Pred dnevi se je izpolnila želja onim, ki so že mesece in tedne godrnjaje čakali na že davno napovedane učne načrte. Učiteljska tiskarna je z njimi izpolnila vrzel, ki je nastala, odkar govorimo pri nas o preusmeritvi našega šolstva. Znatno število terorijskih in praktičnih člankov je izšlo, nikdar pa nismo mogli ugotoviti, kaj se naj bistvenega spremeni s snovne strani. Vemo danes točno za metodnične preureditve, nismo pa vedeli, kaj hočejo reformatorji v pogledu snovi, ki je normativno predpisana z uradnimi učnimi načrti. Ko smo pred tremi leti na zborovanjih govorili o uradnih učnih načrtih za višje razrede, se nismo mogli dokopati do enotnega pogleda, kaj naj prav za prav nudi naša šola.

Tudi nismo imeli enotne osnove, ki bi nam naj nudila temelj za razpravljanje.

Vsega tega nas je sedaj rešilo novo izdaje Učiteljske tiskarne! In še mnogo več! Kdor prečita uvod h knjigi, bo postavljen pred povsem novo gledanje snovnega principa, kajti še nikdar nismo v slovenski pedagogiki sročili vprašanja, kaj naj nudi širšim slojem šolska izobrazba? Torej iz širših vidikov moramo gledati na ves sistem — iz dolžnosti do narodov, tako pravita oba avtorja, ko tolmačita obilico v kompleksnih nanizane snovi. »Delo je plod proučevanja ljudske izobrazbe« — kar se je doslej pri učnih načrtih vse premalo naglašalo in še manj upoštevalo. »Delo je predlog, ki si ne